Jämtlands Gymnasieförbund
info@jgy.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av gymnasieskolors åtgärder vid fusk gällande Jämtlands Gymnasium Wargentin 1A med Jämtlands Gymnasieförbund som huvudman i Östersunds kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Jämtlands Gymnasium Wargentin 1A med Jämtlands Gymnasieförbund som huvudman i Östersunds kommun avseende kvaliteten i skolenhetens åtgärder vid fusk. Granskningens syfte är att granska kvaliteten i gymnasieskolors arbete med och beredskap för att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid bedömningen av måluppfyllelse och kunskaper.

Följande frågeställningar ingår i granskningen:

1. I vilken utsträckning leder och samordnar rektorn skolans arbete för att lärarna ska ha förutsättningar att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever försöker vilseleda vid bedömning av måluppfyllelse och kunskaper?

2. I vilken utsträckning har lärarna beredskap och arbetssätt för att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever försöker vilseleda vid bedömning av måluppfyllelse och kunskaper?

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen. Kvalitetskriterierna finns i bilaga 1. Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer: hög kvalitet, i flera delar men utvecklingsområden finns eller låg kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att verksamheten uppfyller kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen. I bilaga 3 finns granskningens författningsstöd. I denna granskning använder Skolinspektionen begreppet ”vilseledande” som synonym till begreppet ”fusk”.

Beslut

Rektorns ledning och samordning av arbetet för att lärarna ska ha förutsättningar att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever försöker vilseleda vid bedömning av måluppfyllelse och kunskaper

Jämtlands Gymnasium Wargentin 1A uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen gör en samlad bedömning att rektorns ledning och samordning av arbetet med åtgärder vid fusk **i hög utsträckning** ger lärarna förutsättningar att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever försöker vilseleda vid bedömning av måluppfyllelse och kunskaper.

Lärarnas beredskap och arbetssätt för att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever försöker vilseleda vid bedömning av måluppfyllelse och kunskaper

Jämtlands Gymnasium Wargentin 1A uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen gör en samlad bedömning att lärarnas arbete med åtgärder vid fusk **i hög utsträckning** ger dem beredskap för att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever försöker vilseleda vid bedömning av måluppfyllelse och kunskaper.

Utifrån Skolinspektionens kvalitetskriterier har utredningen visat att verksamheten inom de granskade områdena fungerar väl.

Skolinspektionen avslutar härmed granskningen.

Skolinspektionens bedömningar

Rektorns ledning och samordning

Lärarnas förutsättningar för att motverka och upptäcka vilseledande

Här har Skolinspektionen granskat rektorns arbete med att ge lärarna förutsättningar att arbeta för att utveckla sin bedömningspraktik samt deras möjligheter att samverka för att stärka beredskapen mot vilseledande. Skolinspektionen har även granskat rektorns erbjudan till lärarna om kompetensutveckling gällande vilseledande.

Lärarnas förutsättningar att arbeta med sin bedömningspraktik för att motverka vilseledande

Granskningen visar att rektorn möjliggör för lärarna att arbeta med bedömning och betygssättning på ett sätt som stärker varje lärares beredskap att motverka och upptäcka fusk.

Av granskningen framgår att rektorn ser till att lärarna har tillräckligt med tid för att utveckla sin bedömningspraktik och att de inom ramen för detta även inkluderar frågor som handlar om att motverka och upptäcka vilseledande. I intervjuer med såväl lärare som rektorn framkommer att frågor som rör fusk och otillåten AI-användning i skolarbetet är aktuella frågor på skolenheten och att lärarna har goda möjligheter att förkovra sig och utveckla sitt arbete med att stärka sin beredskap. Rektorn uppger att hen frigör tid för lärarna att utveckla sin bedömningspraktik och arbetet mot fusk såväl genom fortbildningsinsatser som inom ramen för skolans systematiska kvalitetsarbete. Enligt rektorn har skolan ägnat såväl studiedagar som regelbunden mötestid i olika forum åt utvecklingsarbete som syftar till att höja lärarnas bedömarkompetens och stärka deras beredskap för att motverka och upptäcka fusk. Det har därigenom funnits såväl tid som förutsättningar för lärarna att diskutera bedömningsfrågor och användningen av olika redovisningssätt för att synliggöra elevernas kunskaper, som ett led i att motverka fusk. Enligt lärarna har de tid för såväl egen förkovran som övergripande utvecklingsarbete för att stärka den tekniska kompetensen och därigenom även beredskapen när det gäller att motverka och upptäcka vilseledande. Rektorn uppger därutöver att hen ger lärare tid för extrastöd i tjänsten, exempelvis en extra timme i veckan för att stötta valfri elev i den egna undervisningen i matematik. Enligt rektorn är detta en strategi redan i tjänsteplaneringsfasen för att motverka fusk.

Lärarnas förutsättningar att samverka för att stärka beredskapen mot vilseledande

Granskningen visar att rektorn verkar för att lärarna ska ha goda förutsättningar att samverka i syfte att stärka deras beredskap att motverka och upptäcka fusk.

Av granskningen framgår att rektorn ser till att lärarna regelbundet samverkar med varandra och att de inom ramen för detta samarbetar för att motverka och upptäcka vilseledande. Rektorn uppger vid intervju att lärarna samverkar i såväl arbetslag som ämneslag, inom ramen för mentorskapet samt även vid arbetsplatsträffar på programnivå och att de vid sådana tillfällen har goda förutsättningar att diskuterar frågor om fusk. Lärarna bekräftar detta och uppger att de har tid för att diskutera bedömningspraktik och arbetet för att motverka, upptäcka och hantera fusk vid varje möte om behovet skulle uppstå. Vidare samverkar lärarna kring dessa frågor såväl spontant som en del av det vardagliga arbetet, som mer strukturerat vid möten inom lärarkollegiet. En lärare vid vård- och omsorgsprogrammet tillägger att det faktum att eleverna läser ämnen i block underlättar för lärarna att sambedöma och samverka om frågor som rör fusk. Att lärarna sitter tillsammans i två arbetsrum bidrar till kontinuerlig samverkan, bland annat gällande bedömning och vilseledande, uppger lärarna på vård-och omsorgsprogrammet. I intervjuer med såväl rektorn som lärarna framkommer att de därutöver samverkar inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet, för att utveckla lärarnas bedömningspraktik och arbetet mot fusk. Lärarna uppger att rektorn bland annat avsätter tid till ett utvecklingsarbete där lärarna samverkar, såväl inom sitt eget program som tillsammans med lärarna från andra program. Lärarna vid vård- och omsorgsprogrammet har haft träffar vid fyra till fem tillfällen per läsår då de bland annat har diskuterat hur de kan använda olika redovisningsformer för att synliggöra elevernas kunskaper. Detta med syfte att utveckla sin bedömningspraktik och därigenom motverka fusk.

Rektorns erbjudan till lärarna om kompetensutveckling gällande vilseledande

Granskningen visar att rektorn skaffar sig kännedom om lärarnas behov av kompetensutveckling gällande fusk och erbjuder vid behov sådan kompetensutveckling.

Av granskningen framgår att rektorn på ett strukturerat sätt tar reda på vilka behov lärarna generellt har av kompetensutveckling men även mer specifikt kopplat till AI och vilseledande vid bedömningssituationer. Enligt rektorn är det en fast punkt vid medarbetarsamtalen att fråga vad läraren vill utveckla och vilka kunskapsluckor som finns, exempelvis gällande AI. Under det pågående utvecklingsarbetet kring digitalisering blir det naturligt att ta upp frågeställningar kring fusk och behov av kompetensutveckling kopplat till detta. Rektorn uppger att hen även tar reda på eventuella kunskapsluckor i regelbundna samtal med lärarna på arbets- och ämneslagsmöten där de lyfter utvecklingsbehov och

önskemål om fortbildning. Rektorn har ett tätt samspel med lärarna, så frågan om kompetensutveckling är ständigt närvarande och kommer upp naturligt i såväl strukturerade som mer spontana samtal. Lärarna uppger att rektorn har bett dem att berätta om sina behov av kompetenshöjande insatser och säger att de också gör det.

Av granskningen framgår vidare att rektorn ger lärarna goda möjligheter att delta i kompetensutvecklingsinsatser med koppling till arbetet för att upptäcka och motverka vilseledande. Av intervjuer med såväl rektorn som lärarna framgår att de har genomfört utvecklingsinsatser de senaste åren för att höja lärarnas digitala kompetens och därigenom även deras beredskap att motverka och upptäcka fusk. Rektorn säger att skolan vill ligga i framkant inom området. Lärarna uppger att rektorn i stor utsträckning erbjuder relevant fortbildning och att de har fått ta del av flertalet föreläsningar med koppling till frågor som rör fusk. Bland annat har en lärare från ett annat program pratat om olika sätt att använda AI och då ingick även hur lärare kan arbeta för att motverka och upptäcka AI-fusk. Rektorn uppger att skolan har fyra förstelärare som arbetar med digitalisering och som bland annat har till uppdrag att utbilda och stötta lärarna i att utveckla bedömningspraktiken samt att stärka arbetet mot fusk. Såväl rektorn som lärarna berättar därutöver om ett utvecklingsarbete som rektorn implementerade för tre år sedan och som bygger på idéen om att elevernas benägenhet att fuska minskar om lärarna blir skickligare på att använda varierade redovisningsformer för att synliggöra deras kunskaper. Lärarna på barn- och fritidsprogrammet uppger att det även finns möjlighet till individuell kompetensutveckling vid behov och rektorn bekräftar att hen aldrig säger nej till enskilda önskemål utan alltid försöker hitta en lösning. Vidare har lärarna deltagit i nätverksträffar med lärare från andra skolor i kommunen där de bland annat pratat om olika arbetssätt och sätt att genomföra gymnasiearbetet för att minska risken för fusk. Rektorn uppger att hen möjliggör kollegialt lärande så att lärarna kan få information och lära av kollegor som är mer pålästa och ta del av varandras erfarenheter, exempelvis när det handlar om att motverka och upptäcka fusk. Rektorn tillägger att de i nuläget varken har icke-legitimerade eller mindre erfarna lärare på skolenheten, men om de hade haft det så skulle ett kollegialt mentorskap av skickliga och erfarna lärare ge stöd och vägledning vid eventuella situationer av vilseledande.

Samordnad information på skolan

Här har Skolinspektionen granskat rektorns arbete med att samordna information om betyg, rättigheter och skyldigheter på skolan som inkluderar frågor om vilseledande. Skolinspektionen har även granskat rektorns arbete för att lärarna ska utgå från gemensamma förhållningssätt och att lärarna ska informera eleverna på skolan om vad som är tillåtet och inte i anslutning till bedömningstillfällen.

Rektorns arbete med att samordna information om vilseledande på skolan

Granskningen visar att rektorn ser till att det finns information på skolenheten som rör betyg och elevernas rättigheter och skyldigheter samt frågor om vilseledande. Informationen är samordnad, enhetlig och väl avvägd i relation till elevgruppen.

Av granskningen framgår att det på skolenheten finns samordnad information om betyg och elevernas rättigheter och skyldigheter samt att denna information inkluderar frågor om vilseledande. Av dokumentation från huvudmannen som Skolinspektionen tagit del av framgår att skolenheten har gemensamma skolregler som bland annat rör frågor om vilseledande. Det framgår även att det finns sammanställd information i ett dokument med benämningen Regler och handlingsplan vid fusk som bland annat innehåller en beskrivning av skolenhetens förebyggande åtgärder för att motverka fusk. Dokumentet innehåller även skolenhetens rutiner vid provsituationer i lektionssal, definitioner av olika typer av fusk, beskrivning av arbetsgången vid uppdagat fusk samt en sammanställning av de konsekvenser som fusk kan få för eleven. Skolinspektionen har även tagit del av ett dokument med benämningen Handledning för användning av generativ artificiell intelligens inom Jämtlands Gymnasieförbund, som riktar sig till både elever och personal. Dokumentet ger en kortfattad beskrivning av vad förbundet avser med generativ artificiell intelligens och innehåller förbundets syn på och generella riktlinjer för användningen av AI, när det rekommenderas, när det bör undvikas och när det är förbjudet att använda AI. Enligt såväl rektorn som intervjuade lärare arbetar alla på skolenheten efter de tre gemensamma dokumenten. Av granskningen framgår också att den information som eleverna får om sina rättigheter och skyldigheter är utförlig och likvärdig. Såväl lärarna som rektorn berättar att samtliga elever på skolan får samma information oavsett vilket år de går men att tyngdpunkten ligger vid utbildningens början när eleverna inleder sitt första år på skolenheten.

Det framgår vidare av granskningen att informationen om vad som gäller vid fusk som eleverna får av lärarna, är väl avvägd och enhetlig samt att den inte tar omotiverat stort utrymme från undervisningen. Rektorn berättar att mentorerna, på uppdrag av rektorn inför de nationella proven och därefter kontinuerligt under skolåret, går igenom informationen med eleverna vid varje läsårsstart. Rektorn säger att hen är tydlig gällande vilka sammanhang som eleverna ska få informationen samt att informationen ska utgå från skolans gemensamma regler och riktlinjer. I intervjuer med såväl elever som lärare framkommer att lärarna ger information om betyg, rättigheter och skyldigheter på mentorstiden och vid kurs-och ämnesstart samt inför examinationer, men då ganska kortfattat och därför tar det inte särskilt mycket lektionstid i anspråk. Enligt rektorn är risken liten att informationen tar omotiverat stort lektionsutrymme eftersom de två praktiska programmen på skolenheten inte har särskilt stora problem med fusk.

Rektorn har hittills inte behövt hantera några fuskärenden. En tänkbar förklaring som rektorn pekar på är de goda relationerna mellan lärare och elever och en annan förklaring är lärarnas skicklighet när det gäller att anpassa och tydliggöra undervisningen för den specifika målgruppen så att eleverna inte ser fusk som ett alternativ.

Rektorns arbete för att lärarna ska utgå från gemensamma förhållningssätt

Granskningen visar att rektorn verkar för att lärarna konsekvent tillämpar gemensamma förhållningssätt gällande fusk och användning av generativ AI.

Av granskningen framgår att rektorn ser till att lärarna tillämpar gemensamma förhållningssätt gällande vilseledande och användning av generativ AI. Enligt såväl rektorn som lärarna är skolans gemensamma förhållningssätt gällande fusk kända bland lärarna och det finns en samsyn. Rektorn uppger att hen tillhandahåller skolenhetens gemensamma dokument som tydliggör synsätt, arbetssätt, regler, konsekvenser och tillåten användning av AI och detta är utgångspunkten för skolans arbete med att motverka och upptäcka fusk. Lärarna berättar också att rektorn går igenom de gemensamma förhållningssätten med samtliga lärare och att hen betonar vikten av lärarnas gemensamma arbete för att motverka, upptäcka och hantera fusk. Enligt lärarna följer rektorn upp lärarnas arbete och tar del av mötesprotokoll för att säkerställa att de gemensamma riktlinjerna och rutinerna följs. Rektorn berättar att hen även följer upp arbetet med de gemensamma förhållningssätten vid medarbetarsamtal och lönesamtal samt i de diskussioner som arbetslagen har. Enligt rektorn följer alla lärare på skolenheten de gemensamma rutinerna, vilket intervjuade elever bekräftar.

Rektorns arbete för att lärarna ska informera eleverna om vad som gäller vid vilseledande

Granskningen visar att rektorn verkar för att lärarna bedriver ett aktivt arbete för att göra informationen om vad som gäller vid vilseledande känd bland eleverna.

Av granskningen framgår att rektorn ser till att lärarna aktivt arbetar med att informera eleverna om deras rättigheter och skyldigheter gällande fusk och användning av AI-verktyg. Enligt såväl rektorn som lärare och elever går lärarna bland annat igenom skolans regler och riktlinjer, inklusive frågor om vilseledande, i början av varje läsår och mer ingående när eleverna börjar sitt första år och är nya på skolan. Därtill framkommer i samtliga intervjuer att eleverna varje läsår signerar att de tagit del av ett dokument med de gemensamma skolreglerna. Lärarna berättar också att rektorn är tydlig med vilken information som mentorerna ska ge eleverna vid uppstarten av ett skolår. Vidare uppger lärarna att rektorn säkerställer att de har tillgång till informationen som de ska kommunicera till eleverna vid läsårsstart och att denna information bland annat omfattar rutiner vid provsituationer i lektionssal, arbetsgången vid uppdagat fusk, olika konsekvenser som fusk kan medföra samt riktlinjer för användningen av AI.

Vidare brukar rektorn uppmana lärarna att repetera informationen inför de nationella proven och därutöver kontinuerligt för att påminna eleverna under läsårets gång. I intervjuer med lärare och elever framkommer att lärarna bland annat även tydliggör inför en uppgift, ett examinationstillfälle eller vid kursstart vad som är tillåtet och inte, exempelvis gällande användningen av AI.

Organisation och stöd i situationer när elever vilseleder

Här har Skolinspektionen granskat rektorns arbete för att det ska finnas gemensamma arbetssätt på skolenheten för att hantera vilseledande samt för att de gemensamma arbetssätten ska vara kända bland lärarna.

Rektorns arbete för att det ska finnas gemensamma arbetssätt för att hantera vilseledande

Granskningen visar att rektorn verkar för att det ska finnas gemensamma arbetssätt för hur situationer där en eller flera elever fuskar ska hanteras och ger ett aktivt stöd i sådana situationer.

Det framgår av granskningen att rektorn aktivt ser till att det finns gemensamma arbetssätt på skolenheten för hur rektorn och lärarna ska agera vid fusk. Av inkommen dokumentation från huvudmannen framgår att skolenheten har en handlingsplan som innehåller information om hur lärare och mentor ska agera vid uppenbart fusk, vem som ska ta kontakt med vårdnadshavare och när rektorn ska delta i hanteringen av ärendet. Exempelvis framgår det att rektorn vid upprepat fusk ska göra en utredning och sätta in åtgärder. Såväl lärarna som rektorn uppger att vid tiden för Skolinspektionens granskning har skolan inte utdelat några skriftliga varningar eller avstängningar till följd av fusk. Rektorn betonar att avstängning för fusk kan tillgripas först när alla andra möjligheter att komma till rätta med elevens beteende är uttömda och så långt har det aldrig gått. Rektorn tillägger att avstängning inte är ett straff utan en konsekvens som egentligen synliggör en brist i arbetet för att motverka fusk. Enligt rektorn är de gemensamma arbetssätten väl dokumenterade och hen följer också upp att lärarna följer dem. Lärarna uppger att den gemensamma handlingsplanen tydliggör arbetssätten vid vilseledande och att det är en styrka i skolans arbete mot fusk.

Av granskningen framgår vidare att rektorn ser till att både lärare och elever får stöd vid eventuellt fusk. I intervju uppger rektorn att hen har beredskap och ger stöd till lärare och elever i situationer som rör vilseledning. Lärarna uppger att rektorn är tillgänglig och snabbt ger svar om de undrar över något som gäller hanteringen av fusk. Lärarna berättar också att rektorn flertalet gånger har påmint lärarna om att hen finns som stöd om det skulle behövas. Lärarna får även

stöd av kollegor, ämneskollegor och specialpedagog för att hitta strategier för eleverna, arbeta för kunskapstrygghet och tillgängliggöra lärande som ett led i att hantera och motverka fusk. Rektorn betonar att det är mycket viktigt att identifiera varför eleven tar till fusk så att rätt stöd kan sättas in.

Rektorns arbete för att de gemensamma arbetssätten ska vara kända bland lärarna

Granskningen visar att rektorn verkar för att de gemensamma arbetssätten är kända bland lärarna.

Av granskningen framgår att rektorn ser till att lärarna känner till rutinerna för hur de ska hantera situationer där elever vilseleder. Rektorn uppger att de gemensamma dokumenten finns tillgängliga på skolans intranät och att hen har gått igenom dem med samtliga lärare samt att hen också brukar påminna lärarna om de gemensamma förhållningssätten. Lärarna berättar att nyanställda kollegor informeras om skolans arbetssätt på introduktionsdagen när de påbörjar sin anställning. Såväl lärarna som rektorn uppger att rutinerna vid konstaterat eller misstänkt fusk är tydliga och kända bland lärarna. Bidragande faktorer till detta är enligt rektorn att vård- och omsorgsprogrammet och barn- och fritidsprogrammet är en-parallella program och att det finns en nära samverkan mellan kollegorna. Vidare säger rektorn att den största utmaningen är de så kallade satellitlärarna som inte hör till programmen utan undervisar i specifika ämnen under enstaka läsår. Rektorn menar dock att de gemensamma dokumenten och det pågående utvecklingsarbetet gällande att motverka fusk som rektorn driver, säkerställer att alla lärare är införstådda med vad som gäller.

Lärarnas beredskap och arbetssätt

Utformning och uppföljning av bedömningssituationer och betygsunderlag

Här har Skolinspektionen granskat lärarnas arbete med att utforma bedömningssituationer för att motverka vilseledande samt lärarnas arbete för att utveckla sina bedömningssituationer.

Lärarnas arbete med att utforma bedömningssituationer för att motverka vilseledande

Granskningen visar att lärarna arbetar medvetet med att utforma bedömningssituationer och betygsunderlag och att de i detta arbete gör avvägningar för att minska risken för fusk. Den information eleverna får av

lärarna i syfte att motverka vilseledande är också samordnad, väl avvägd och enhetlig.

Av granskningen framgår att lärarna aktivt och medvetet kontrollerar bedömningssituationerna och elevernas skoluppgifter så att de bedömningsunderlag de inhämtar ska vara tillförlitliga. Rektorn, lärarna och eleverna ger en samstämmig bild av hur lärarna utformar bedömningssituationer. Av intervjuer med lärare och elever framkommer att skolan använder en låst provyta för de flesta teoretiska prov inklusive nationella prov och att eleverna ibland skriver prov med papper och penna. Eleverna skriver examinerande uppgifter på plats i skolan. Vidare ser skolan inlämningsuppgifter enbart som övningstillfällen som lärarna därmed inte använder som bedömningsunderlag. När det gäller själva utformningen av proven berättar lärarna att de exempelvis slumpar frågeordningen och flervalsalternativen i flervalsfrågor samt använder analysfrågor där eleverna ska föra resonemang, vilket gör det mindre fruktbart för elever att försöka fuska genom att snegla på någon annans prov. Vid praktiska prov är lärarna närvarande och ställer följdfrågor under uppgifterna som eleven utför. I intervjuer med såväl rektorn som lärare framkommer att de arbetar värdegrundsbaserat genom att tillgängliggöra undervisningen och variera redovisningsformerna så att inga elever ska se fusk som ett alternativ. Såväl lärare som rektorn betonar vikten av att använda olika redovisningssätt, exempelvis en muntlig presentation som komplement till en skriftlig uppgift, för att motverka fusk bland eleverna. Att skapa flera möjliga tillfällen för eleverna att visa samma kunskap menar lärarna är ytterligare ett sätt att motverka vilseledande.

Av granskningen framgår vidare att lärarna använder ett flertal strategier för att motverka fusk när eleverna gör sitt gymnasiearbete. Lärarna på barn- och fritidsprogrammet uppger att det inte finns några delar i gymnasiearbetet där eleverna kan fuska. Lärarna berättar att eleverna gör en praktisk del ute på en arbetsplats och en teoretisk skriftlig del som skrivs på skolan i den digitala provplattformen. Handledaren som observerar ute på arbetsplatsen är också den som sedan läser rapporten. Eleverna har skrivtillfällen på lektioner efter praktiken, handledaren läser och ger återkoppling och sedan skriver eleverna vidare. Även lärarna på vård- och omsorgsprogrammet uppger att de följer elevernas arbetsprocess på nära håll som ett led i att motverka fusk i arbetet med gymnasiearbetet. De har dock beslutat att deras elever inte ska skriva rapporten på skolan i den digitala provplattformen efter praktikperioden. Detta eftersom de menar att det försvårar skrivprocessen för mycket för eleverna att inte kunna skriva parallellt med att de är ute på praktik. De menar också att de har så god kännedom om elevernas språkbruk och ordförråd att de kan identifiera om något avviker. De arbetar dessutom aktivt med att exempelvis ställa kontrollfrågor som eleverna får bemöta och kontrollera de källor som eleverna refererar till. Vidare berättar lärarna på vård- och omsorgsprogrammet att de har infört ett nytt

delmoment med en seminariedel som innebär att eleverna först ska skapa en poster och sedan utifrån den berätta om sitt arbete för varandra. Detta som ytterligare ett sätt att synliggöra elevernas arbetsprocess och kunskaper och därigenom motverka fusk.

Vidare framgår av granskningen att lärarna ger information till eleverna som är samordnad, väl avvägd och enhetlig i syfte att motverka vilseledande. Lärarna uppger att de alltid pratar med eleverna om skolans normer och regler vid uppstarten av ett läsår när de bland annat går igenom skolreglerna som eleverna också signerar varje år. Lärarna säger att de också repeterar informationen på mentorstiden och löpande tar upp normer och regler i undervisningen, exempelvis vid introduktion av nya arbetsområden samt vid bedömningssituationer. Intervjuade elever berättar att de såväl inför prov som inför andra bedömningsuppgifter får veta vad som är tillåtet och inte tillåtet. Eleverna uppger att lärarna ger samstämmig information gällande vilseledande och att informationen gör det tydligt vad som är rätt och fel. I intervjuer med lärare framkommer att skolreglerna revideras varje år och att eleverna i samband med detta diskuterar frågor som rör fusk i sina respektive klasser. Sedan tar klassrepresentanterna med sig eventuella synpunkter till programforum för vidare diskussioner med lärare och rektor och därefter till skolforum där man tar besluten, exempelvis gällande regler som rör vilseledande.

Det framgår också av granskningen att lärarna arbetar för att eleverna ska få förståelse för sitt eget ansvar kopplat till användandet av olika AI-verktyg i skolarbetet. Lärarna uppger i intervju att de upplyser eleverna om att AI-verktyg inte garanterar att informationen är korrekt eller att en text håller hög kvalitet och att det alltid är eleven själv som ansvarar för innehållet i en skoluppgift. Lärarna betonar för eleverna att de alltid måste vara källkritiska och kontrollera att informationen stämmer. Eleverna på vård- och omsorgsprogrammet säger att lärarna har pratat mycket om riskerna med AI och att de inte kan lita på AI eftersom fel information kan få allvarliga konsekvenser när de sedan ska jobba inom vården. Eleverna uppger att lärarna har pratat om ansvaret som kommer med deras yrkesval eftersom det handlar om människors hälsa. Eleverna på såväl barn- och fritidsprogrammet som vård- och omsorgsprogrammet uppger att deras lärare också har pratat om vikten av att eleverna själva har kunskaperna för att de ska klara av eventuella vidare studier. I samtliga intervjuer framkommer att eleverna inte får använda AI vid bedömningsuppgifter. Vidare framkommer i intervjuer med lärare att eleverna får information om hur de kan använda AI på ett tillåtet sätt som ett stöd i skolarbetet och att lärare också uppmuntrar till detta. En lärare berättar att de kan visa eleverna hur man skriver promptar för att få bra svar och bra källor. Lärarna säger att AI kan fungera som en pluggkompis eller ett bollplank för att få idéer och komma i gång med en uppgift innan eleverna sedan går vidare till primärkällor. Intervjuade elever berättar att de måste lära sig att

använda AI på ett bra sätt till exempel för att bearbeta texter, men de får inte kopiera in ett helt stycke som är AI-genererat. Enligt lärarna är det viktigt att tydliggöra för eleverna inför varje uppgift vad som förväntas av dem, vad som ska bedömas samt vad som är tillåtet och inte gällande användningen av AI. Intervjuade elever bekräftar lärarnas utsagor och säger att alla lärare tydliggör hur de får använda AI när de arbetar med olika skoluppgifter.

Lärarnas arbete för att utveckla sin bedömningspraktik

Granskningen visar att lärarna följer upp bedömningssituationer och betygsunderlag för att utveckla sin bedömningspraktik och tar i detta arbete hänsyn till de risker som finns i syfte att motverka vilseledande.

Av granskningen framgår att lärarna regelbundet följer upp sina examinationsformer i syfte att motverka fusk. Lärarna uppger i intervju att de kontinuerligt under läsåret utvärderar och följer upp hur olika examinationsformer har fungerat och att de stryker och gör om vid behov. I detta sammanhang tar lärarna även ställning till frågor kopplat till fusk. Enligt lärarna gör de främst detta som en del av det dagliga arbetet och sedan diskuterar de vidare exempelvis i arbetslagen, i syfte att lära av varandra och utbyta erfarenheter. Lärarna berättar att de exempelvis inte kan lita på resultatet av uppgifter där eleverna får information i förväg om vilket ämne de ska skriva om, eftersom vissa elever då skriver och memorerar en text hemma som de sedan skriver ner vid provtillfället i skolan. Därför får eleverna i numera inte veta uppsatsämnet förrän vid provtillfället. På grund av den snabba tekniska utvecklingen beträffande AI har lärarna på skolenheten genomfört stora förändringar gällande bedömningssituationer för att säkerställa tillförlitliga underlag och motverka fusk. Av denna anledning använder lärarna examinerande muntliga seminarier eller prov och uppgifter som eleverna skriver i den låsta digitala provplattformen. Enligt rektorn är det en del av skolans systematiska kvalitetsarbete att lärarna säkerställer att de har tagit reda på vad eleven faktiskt kan och där ingår att utvärdera och utveckla såväl redovisningsformer som bedömningsunderlag, bland annat med hänsyn till risken för vilseledande.

Det framgår vidare av granskningen att lärarna kontinuerligt arbetar med att utveckla sina förmågor att göra riskbedömningar i relation till teknikutvecklingen och användningen av AI. I intervjuer med lärare framkommer att det utöver kompetensutvecklande insatser om AI på skolenheten, pågår ett kontinuerligt kollegialt lärande där lärarna delar erfarenheter med varandra. Lärarna håller sig uppdaterade genom att själva vara aktiva och använda AI-verktyg frekvent för att på så vis också bli skickligare på att upptäcka och motverka vilseledande. Såväl rektorn som lärarna uppger att de i hög grad är insatta i frågan om att motverka AI-fusk. Rektorn betonar att det är ett ständigt pågående arbete och om de börjar

tro att de är på banan så är risken stor att de är steget efter, eftersom den tekniska utvecklingen går så snabbt.

Upptäcka och hantera vilseledande

Här har Skolinspektionen granskat lärarnas beredskap för att upptäcka och hantera situationer där elever vilseleder.

Lärarnas beredskap för att hantera situationer där elever vilseleder

Granskningen visar att lärarna har god beredskap i form av strategier och arbetssätt för att upptäcka och hantera situationer där elever fuskar.

Av granskningen framgår att lärarna arbetar aktivt för att ge eleverna kännedom om skolenhetens arbetsgång vid konstaterat fusk. Lärarna uppger i intervju att de informerar eleverna om arbetsgången vid fusk och olika konsekvenser som fusk kan medföra, såväl vid uppstarten av ett läsår som löpande under åren på skolan. Intervjuade elever bekräftar detta och uppger att alla lärare säger samma sak och är tydliga med vilka konsekvenser fusk kan leda till och hur fuskärenden hanteras. Eleverna säger att de känner till att lärarna i fall av fusk ogiltigförklarar elevens prov och att eleven får visa sin kunskap på annat sätt. Eleverna är också medvetna om att fusk kan leda till avstängning men säger att de inte känner till att det har hänt på deras skola. Enligt eleverna beror konsekvenserna på hur grovt fusket är och om det handlar om upprepat fusk. Exempelvis blir det hårdare konsekvenser om en elev delat ut facit till alla i klassen än om eleven själv har använt en liten fusklapp.

Vidare framgår av granskningen att lärarna använder sig av flera framgångsrika strategier för att upptäcka vilseledande vid fysiska bedömningssituationer i lektionssalen. Lärarna uppger att de är aktiva genom att gå runt i klassrummet för att ha koll på exempelvis fusklappar och viskningar, placerar sig längst bak för att ha uppsikt över elevernas skärmar samt att de säger till elever som på ett otillåtet sätt verkar titta på hur någon annan löser en uppgift. Lärarna samlar in mobiler och andra digitala enheter samt kontrollerar klockor och öron för att upptäcka hörlurar och säkerställer att eleverna inte har väskor eller andra saker på borden vid provtillfällen. Lärarna ser till att placera eleverna strategiskt så att de inte kan tjuvkika och så det är möjligt för läraren att se elevernas skärmar och överblicka vad eleverna gör. Vid behov använder lärarna också provskärmar för att ytterligare minska risken för att eleverna ska kunna titta på varandras prov. Både lärare och elever berättar att den digitala provplattformen ytterligare försvårar för eleverna att vilseleda. Eleverna uppger att lärarna generellt har god kontroll vid provtillfällena, men att det vid något tillfälle inträffat att lärare varit mindre uppmärksamma och till exempel suttit vid sitt bord och arbetat på sin dator.

Av granskningen framgår också att lärarna har arbetssätt för att upptäcka plagiat och bedöma risken för att elever tagit hjälp av AI-verktyg på ett otillåtet sätt för att generera innehåll till gymnasiearbetet eller andra uppgifter där eleverna arbetat utanför lektionstid. I intervjuer med rektorn och lärarna framkommer att de med anledning av risken för fusk inte använder sig av hemuppgifter som underlag för bedömning och att de har metoder för att säkerställa elevernas kunskaper och upptäcka fusk vid bedömningssituationer i form av skrivuppgifter samt gymnasiearbetet. Bland annat uppger lärarna att de noggrant följer elevernas arbetsprocess som ett led i att motverka fusk med gymnasiearbetet, till exempel genom regelbundna avstämningar och genom att samma handledare som observerar eleven ute på arbetsplatsen också är den som läser och bedömer den skriftliga rapporten. Lärare berättar också att de kontinuerligt ställer följdfrågor om texten som eleverna får bemöta, att de kontrollerar de källor som eleverna refererar till samt att eleverna som en delavstämning får genomföra ett muntligt seminarium där de får presentera sitt arbete. En lärare tillägger att de också kan använda ett antiplagieringsprogram för att göra en uppskattning av hur stor del av texten som är AI-genererad, som ett stöd i arbetet för att upptäcka plagiat. Både lärare och elever uppger att lärarna efter hand lär känna hur eleverna formulerar sig i skrift vilket enligt lärarna underlättar arbetet med att identifiera texter där eleverna tagit hjälp av generativ AI.

Vidare framgår av granskningen att lärarna har god uppmärksamhet i samband med nationella prov i syfte att minska riskerna för fusk. Rektorn uppger att det är mycket låg risk att elever på skolan kan fuska på de nationella proven eftersom genomförandet är väl uppstyrt. Enligt rektorn motverkar lärarna fusk genom att använda olika strategier för att upptäcka fusk såväl på plats i salen som i efterhand. Rektorn berättar att skolan har en checklista som hen skickar ut som en påminnelse till alla berörda lärare eftersom alla lärare inte övervakar och bedömer nationella prov varje år. I checklistan finns en uppmaning om att exempelvis samla in mobiler, smarta klockor och hörlurar, att röra sig i rummet, att tänka på placering av möbler samt att inte arbeta på sin egen dator utan ha fokus på elevgruppen. Lärarna säger att de nationella proven är viktiga för eleverna och de kan känna sig pressade att prestera vilket kan leda till att de lockas att ta till fusk. Därför arbetar lärarna aktivt på alla sätt de kan för att motverka fusk på dessa prov. Eleverna uppger att det är svårare att fuska på de nationella proven än på andra prov även om det är samma regler som gäller. Eleverna säger att det beror på att lärarna vid de nationella proven är extra noggranna med att samla in exempelvis telefoner och hörlurar och att det är flera lärare som går runt i provsalen för att kontrollera vad eleverna gör. Eleverna tillägger att det också är svårare att fuska eftersom de aldrig vet i förväg vad proven kommer att handla om.

Av granskningen framgår avslutningsvis att lärarna tillämpar de gemensamma arbetssätt som finns på skolenheten för att göra överväganden och hantera

situationer då elever har fuskat. Av intervju med såväl lärare som rektorn framkommer att lärarna känner till samt tillämpar de fastställda rutinerna som finns på skolenheten. Lärarna säger att alla lärare utgår ifrån den handlingsplan som tydliggör hur de ska hantera fusk. Om en elev till exempel ertappas med fusk under pågående provtillfälle så avbryter läraren provsituationen och provet ogiltigförklaras. Därefter pratar läraren med eleven, meddelar mentor och undervisande lärare samt informerar vårdnadshavare, förutsatt att eleven inte fyllt 18 år. Om en lärare misstänker fusk efter genomförd examination kan läraren ställa kontrollfrågor för att säkerställa elevens faktiska kunskaper eller ta hjälp av andra lärare som undervisar samma elev, exempelvis för att jämföra elevens resultat från andra bedömningsmaterial. Lärarna betonar att de inte inledningsvis anklagar eleven för fusk utan att de samtalar för att utreda händelsen och då visar det sig i slutändan om det verkligen är fusk eller inte.

På Skolinspektionens vägnar

X Marcus Rönnegard

Beslutsfattare
Signerat av: Marcus Rönnegard

X Victoria Malm

Föredragande
Signerat av: Victoria Malm

I handläggningen av ärendet har även utredarna Jessica Kristoffersson och Anders Haglund medverkat.

Bilaga 1: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i gymnasieskolors arbete med och beredskap för att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid bedömningen av måluppfyllelse och kunskaper.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen. Inom granskat område bedöms om verksamheten uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställningar

1. I vilken utsträckning leder och samordnar rektorn skolans arbete för att lärarna ska ha förutsättningar att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever försöker vilseleda vid bedömning av måluppfyllelse och kunskaper?

Kvalitetskriterier:

- Förutsättningar för att motverka och upptäcka vilseledande
- Samordnad information på skolan
- Organisation och stöd i situationer när elever vilseleder

2. I vilken utsträckning har lärarna beredskap och arbetssätt för att hantera och vidta åtgärder i situationer där elever försöker vilseleda vid bedömning av måluppfyllelse och kunskaper?

Kvalitetskriterier:

- Utformning och uppföljning av bedömningssituationer och betygsunderlag
- Upptäcka och hantera vilseledande

Bilaga 2: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen intervjuade elever och personal på Jämtlands Gymnasium Wargentin 1A den 1, 2 och 3 september 2026. Intervjuerna genomfördes digitalt via länk av utredarna Victoria Malm och Jessica Kristoffersson.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av följande:

- två gruppintervjuer med totalt åtta elever som studerar gymnasieår 2 och 3 på vård- och omsorgsprogrammet och barn- och fritidsprogrammet
- två gruppintervjuer med totalt åtta lärare som undervisar elever i gymnasieår 2 och 3 på vård- och omsorgsprogrammet och barn- och fritidsprogrammet
- en intervju med skolenhetens rektor
- dokument som Skolinspektionen begärt in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från de digitala intervjuerna och getts tillfälle att yttra sig.

De samlade iakttagelserna från alla verksamheter som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande rapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2027.

Bilaga 3: Författningsstöd

Skolinspektionen ska granska verksamheters kvalitet

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.[1]

Betyg ska utgå från en bedömning av elevens kunskaper

I skollagen (2010:800) anges att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (1 kap. 5 § skollagen). Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 9 § skollagen).

Av skollagen framgår att det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor (2 kap. 9 § skollagen). Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation (2 kap. 10 § skollagen). I förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan (nedan Lgy25)[2] anges att rektorn, som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan, har ansvar för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar bland annat för att lärare och annan personal får möjligheter till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjlighet att dela med sig av sin kunskap samt att lära av varandra för att utveckla utbildningen (Lgy25, avsnitt 2.6 Rektorns ansvar).

Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar (3 kap. 14 § skollagen). Betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas (3 kap. 16 § skollagen). Vid betygssättningen ska läraren göra en sammantagen bedömning av elevens kunskaper på den aktuella nivån i ämnet i förhållande till de betygskriterier som gäller för ämnet som helhet och sätta det betyg som bäst motsvarar elevens kunskaper (15 kap. 24 § andra stycket skollagen).[3] Vid betygssättning i ett ämne

---

[1] 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).
[2] Lgy25 gäller för utbildningar som påbörjas från och med 1 juli 2025. Se förordning (2024:662) om ändring i förordningen (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025 (benämns Lgy11).
[3] Se lag om ändring i skollagen (2010:800) SFS 2022:147. Lagen tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025. Äldre lydelse: Vid betygssättningen ska läraren göra en sammantagen bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de betygskriterier som gäller för kursen och sätta det betyg som bäst motsvarar elevens kunskaper (SFS 2022:146).

på en nivå som det ges ett nationellt prov i ska elevens resultat på det provet särskilt beaktas. Provresultatet eller resultat på delprov ska dock inte särskilt beaktas om det finns särskilda skäl (15 kap. 25 a § skollagen).[4] Läraren ska vid betygssättningen göra en allsidig bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de nationella betygskriterier som finns för respektive ämne (Lgy25, avsnitt 2.5 Bedömning och betyg).[5]

I gymnasieskolan får huvudmannen eller rektorn besluta att stänga av en elev helt eller delvis om eleven med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid bedömningen av elevens måluppfyllelse och kunskaper (5 kap. 17 § första stycket 2 skollagen). En sådan åtgärd får vidtas endast om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter (5 kap. 6 § tredje stycket skollagen).

Elevernas möjligheter att utöva inflytande på utbildningen och att ta ansvar för sina studieresultat förutsätter att skolan klargör utbildningens mål, innehåll och arbetsformer, liksom vilka rättigheter och skyldigheter eleverna har (Lgy 25, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter). Alla som arbetar i skolan ska i skolans arbete med normer och värden uppmärksamma de möjligheter och risker som den ökande digitaliseringen medför. Läraren ska klargöra skolans normer och regler och hur dessa är en grund för arbetet, och tillsammans med eleverna diskutera och utveckla regler för arbetet och samvaron i gruppen (Lgy25, avsnitt 2.2 Normer och värden).

[4] Se lag om ändring i skollagen (2010:800) SFS 2022:147. Lagen tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025. Äldre lydelse: Vid betygssättning i en kurs som det ges ett nationellt prov i ska elevens resultat på det provet särskilt beaktas.

[5] Äldre lydelse (Lgy11): Läraren ska vid betygssättningen göra en allsidig bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de nationella betygskriterier som finns för respektive kurs (SKOLFS 2022:13).